

PUTIN, RUSIJA I SVET

Angela Stent, *Putin's World: Russia against the West and with the Rest*, Twelve, New York, Boston, 2019

Najnovija knjiga Endžele Stent, verovatno najvećeg živog stručnjaka za spoljnu politiku Rusije u akademskoj zajednici Sjedinjenih Država, na dosad sveobuhvatniji način iznosi suštinu ruske spoljne politike u toku prvih 20 godina vladavine Vladimira Putina. Tu suštinu Stentova vidi kao deo Putinovog dvodecenijskog projekta – da se Rusija vrati na scenu kao velika sila koju će drugi poštovati, plašiti se nje, ali je i voleti i diviti joj se. Uprkos sopstvenoj oštroj kritici Putinove vladavine i ruskih, Zapadu suprotstavljenih, spoljnopoličkih ciljeva, autorka ocenjuje da je taj projekat bio uglavnom uspešan – kao što sam naslov knjige kaže, Rusija danas jeste uvaženi akter na međunarodnoj sceni od strane većine drugih aktera, izuzev političkog Zapada.

U osnovi ruske spoljne politike prema ovoj knjizi nalazi se „ruska ideja“, koja podrazumeva tri osnovne stvari: Rusija je posebna, istovremeno evropska i azijska civilizacija; zapadni individualizam je suprotan ruskim organskim i kolektivističkim vrednostima; Rusija ima pravo na sferu uticaja. Značajan deo knjige Stentova posvećuje onom delu ruske spoljne politike koji se tiče odnosa Rusije sa Evropom (i u okviru toga posebno odnos sa NATO). Evropa je Rusiji istorijski bila važna na tri načina: kao politička ideja, ekonomski model i geopolitička realnost koja omogućava Rusiji da postane i ostane velika sila. Sam Putin se uvek divio Evropi i posebno Nemačkoj kao primerima uspešne ekonomske modernizacije, ali nikada tu modernizaciju nije video kao proizvod otvorene tržišne ekonomije i demokratskog političkog sistema zasnovanog na vladavini prava. Zatezanje američko-evropskih odnosa pak za vreme administracije Donalda Trampa, prema autorki je otvorilo put detantu Nemačke i Rusije.

Nešto manje uspeha Stentova priznaje Putinu u „bliskom susedstvu“ Rusije, a pre svega u Ukrajini, gde je ruska invazija pomogla da ukrajinski nacionalni identitet postane jedinstveniji, integrisanjem naslednika Dnjeparske i Galicijske Ukrajine. Na Bliskom istoku,

međutim, ruska spoljna politika pokazala se mnogo uspešnijom. Stentova tvrdi da je Putin iskoristio priliku koju su mu pružili neaktivnost SAD i postojeća regionalna rivalstva da bi postao „glavni šatf diplomata na Bliskom istoku“, uspostavivši produktivne odnose sa svim značajnijim, inače međusobno sukobljenim, regionalnim akterima.

Stentova dodatno elaborira teze iz svoje prethodne knjige o rusko-američkim odnosima. Ove odnose posmatra kroz tri neuspela „resetovanja“ od Hladnog rata naovamo, gde kao zajednički uzrok neuspeha vidi vrlo različite definicije dveju strana o tome kako bi trebalo da izgleda produktivan odnos. Posthladnoratovskim rusko-američkim odnosima dominiralo pet „korpi“ pitanja: nuklearno nasleđe, neproliferacija oružja za masovno uništenje, uloga Rusije i SAD na postsovjetskom prostoru, evropska bezbednost i unutrašnja evolucija u Rusiji, da bi u poslednjoj deceniji pod Putinom bili dodati i Arapsko proleće, rat u Siriji i mešanje Rusije u izbore u SAD 2016. godine. Stentova utvrđuje da zbog malog broja „stakeholdera“ u odnosima Moskve i Vašingtona (usled njihove ograničene ekonomske razmene), disproporcionalno veliku ulogu kakvi će ukupni odnosi biti igra lični odnos dvojice predsednika. Najviše mesta posvećeno je rusko-američkim odnosima u vreme Trampove administracije. Stentova ocenjuje da usled ruskog „napada na američku demokratiju bez presedana“, kakav je bilo hakovanje mejlova i aktivnosti na društvenim mrežama iza kojih je u jeku izborne kampanje u SAD 2016. stajao Kremlj, Rusija kao nikad ranije postaje tema unutarameričke političke debate. Rezultat toga je da, iako je u Beloj kući dobio partnera za koga je navijao, Putin nije mogao da izvuče i neku korist od njega jer su od samog početka mandata Trampu bile vezane ruke u pogledu približavanja Rusiji, budući da je bio obeležen sumnjama u rusku umešanost u njegov izbor i optužbama za veze koje su on lično i pojedini njegovi saradnici imali sa Rusijom. Zaključak autorke je da su rusko-američki odnosi na početku Putinovog četvrtog mandata (2018) gori nego ikad, još od ranih 80-ih godina.

Koga od čitalaca zanimaju rusko-kineski i čak rusko-japanski odnosi, takođe će u ovoj knjizi moći da pročita nešto o tome. Stentova zaključuje da „Putinov svet“ ima sedam stubova: mesto za stolom Rusije pri svim važnim međunarodnim odlukama; jednakost legitimnosti interesa Rusije i Zapada; pravo na sferu „privilegovanih interesa“; veću suverenost nekih država (velikih sila) od ostalih; podrška *statusu quo* i konzervativnim vrednostima, protiv politike promene režima (osim u sopstvenoj sferi uticaja); korist od podeljenosti Zapada; suprotstavljanje liberalnom svetskom poretku, koga treba zameniti koncertom velikih sila po ugledu na onaj iz XIX veka. Iz ugla nekoga ko je Amerikanac i zapadnjak, Stentova odbacuje izolaciju Rusije i odbijanje saradnje s njom, ali smatra i da resetovanje odnosa nije realno. Po njoj, Rusiji treba

prići u oblastima od zajedničkog interesa i unaprediti saradnju ukoliko Rusija promeni ponašanje, ali i održavati odnos sa ruskim građanima i biti spreman i na moguća iznenađenja. Kako smo svedoci da je nova Bajdenova administracija zauzela upravo ovakav pristup Rusiji i Putinu, može se reći da je knjiga Stentove imala efekta i uspešno anticipirala neke stvari, te da će biti korisno štivo istraživačima koji žele da razumeju aktuelnu rusku spoljnu politiku uopšte, a posebno trenutni pravac kretanja rusko-američkih odnosa.

Vladimir TRAPARA